

POSTANOWIENIE

26 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

na posiedzeniu niejawnym 26 czerwca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku Ośrodka Pomocy Społecznej w O.
z udziałem A. T.
o umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym,
na skutek skargi kasacyjnej A. T.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie
z 24 października 2024 r., XI 1Ca 665/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje adwokatowi J. C. od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Olkuszu tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestniczce A.T. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych, powiększoną o podatek od towarów i usług we właściwej stawce.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestniczki A. T. od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 24 października 2024 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lutego 2023 r., I CSK 4691/22).

Zaś oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na potrzebie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga zaś wykazania, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w orzecznictwie i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 marca 2025 r., I CSK 313/25).

Natomiast skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego: oczywistego naruszenia prawa, widocznego od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy. Konieczne było zatem wykazanie, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył przepis jasny i jednoznaczny, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości (zob. m.in. postanowienia SN: z 8 marca 2002 r. I PKN 34/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49 i z 11 stycznia 2008 r. I UK 285/07).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że „w niniejszej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne wymagające wyjaśnienia jak i zachodzi konieczność dokonania wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości. Zachodzi konieczność wyjaśnienia ustawowych przesłanek umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym bez zgody w postaci zagrożenia dla życia i zachowania osoby, a mianowicie czy sam fakt stwierdzenia choroby psychicznej przy braku innych przesłanek jest wystarczający do uznania, że uczestniczka wymaga umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym bez zgody, a także czy problemy rodzinne i społeczne są podstawą do umieszczenia uczestniczki w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody. W tym kontekście konieczne jest dokonanie wykładni przepisu art. 29 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, albowiem wyjaśnienia wymaga fakt czy choroba psychiczna osoby, która ma być umieszczona w szpitalu psychiatrycznym bez zgody sama w sobie wypełnia przesłanki ustawowe z art. 29 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (dalej –

ZdrPsychU). Czy też konieczne jest udokumentowanie konkretnych zachowań uczestniczki, które mogłyby spowodować, że uczestniczka jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych uwzględniając zaświadczenie lekarskie z dnia 28 października 2024 r. lek. psychiatry S. T. o braku podstaw do leczenia farmakologicznego, a jedynie istnienia potrzeby wsparcia środowiskowego dla uczestniczki w związku z problemami rodzinnymi.”

Ponadto skarżąca wskazała, że „zachodzi oczywista zasadność skargi kasacyjnej w zakresie podniesionych zarzutów naruszenia przepisów prawa poprzez błędną wykładnię.”

Żadna z sygnalizowanych przez skarżącą przesłanek nie została spełniona.

Utrwalone jest stanowisko co do tego, jak powinno zostać sporządzone uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Na ten temat istnieje bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz wypowiedzi doktryny. Dowiedzenie wystąpienia przesłanek, określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga przeprowadzenia profesjonalnego, dogłębnego wywodu prawniczego, z wykorzystaniem doktryny i orzecznictwa, wskazującego na znaczenie odpowiedzi na pytanie prawne dla rozwoju prawa. Konieczne jest wykazanie, że brak jest takiej odpowiedzi (rozstrzygnięcia) w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego lub też istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów, konstruujących to zagadnienie, oraz znaczenia tej odpowiedzi dla rozpoznania konkretnej sprawy. Nie jest to zatem tylko podzielenie się wątpliwościami, skoro zamierza się wzruszyć prawomocne orzeczenie sądowe, a postępowanie kasacyjne nie jest trzecią instancją sądową, tylko postępowaniem o charakterze nadzwyczajnym (zob. postanowienia SN: z 17 lipca 2019 r., II CSK 152/18 oraz z 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11).

Przepis art. 29 ZdrPsychU, dopuszcza przymusowe przyjęcie do szpitala psychiatrycznego w dwóch zasadniczo różniących się sytuacjach. Po pierwsze, jeżeli dotychczasowe zachowanie osoby chorej psychicznie wskazuje na to, że nieprzyjęcie do szpitala spowoduje znaczne pogorszenie jej stanu zdrowia psychicznego (art. 29 ust. 1 pkt 1 ZdrPsychU). Po drugie, jeżeli osoba chora

psychicznie jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a zarazem można w sposób uzasadniony przewidywać, że leczenie w szpitalu psychiatrycznym przyniesie poprawę jej zdrowia (art. 29 ust. 1 pkt 2 ZdrPsychU).

Przesłanki te były wielokrotnie przedmiotem wypowiedzi SN, w których eksponuje się konsekwentnie konieczność ich ścisłego, rygorystycznego ujmowania, jako wyjątków od zasady dobrowolności udzielania świadczeń zdrowotnych, stanowiących zarazem głęboką ingerencję w konstytucyjnie chronione wartości, takie jak godność i wolność człowieka. Okoliczności te powodują, że badanie podstaw przymusowej hospitalizacji musi być każdorazowo szczególnie wnikliwe, a sąd powinien w tym zakresie szerzej korzystać z własnej inicjatywy w poszukiwaniu faktów i dowodów, odstępując od rygorów zasady kontrydiktoryjności (post. SN z 22.6.2018 r., II CSK 22/18).

Materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie, a w szczególności dokumentacja medyczna dotycząca uczestniczki znajdująca się w aktach sprawy oraz dwie opinie biegłych z zakresu psychiatrii tj. W. T. i A. W. pozwoliły Sądowi odwoławczemu na jednoznaczne ustalenia, że w sprawie zachodzą przesłanki do umieszczenia uczestniczki w szpitalu psychiatrycznym - bez jej zgody. Sąd drugiej instancji zawarł szczegółowe uzasadnienie tej konkluzji, wskazując m.in., że podczas przeprowadzonego w toku postępowania badania uczestniczka przejawiała wyraźne objawy choroby psychicznej w postaci urojeń prześladowczych ze skłonnością do ich systematyzacji z komponentą afektywną manifestującą się znacznym pobudzeniem psychoruchowym uniemożliwiającym biegłemu nawiązanie pełnego kontaktu, a opiniowanej normalne funkcjonowanie. Jej wypowiedzi nosiły cechy niedokojarzenia. Była bez poczucia choroby psychicznej, motywacji do leczenia. Sąd Okręgowy wskazał, że zdaniem opiniującego biegłego, całokształt dokumentacji medycznej wskazuje na wieloletnie występowanie zaburzeń psychicznych o charakterze chorobowym, dokonywanie w związku z tym czynów zabronionych przez prawo, co skutkowało długotrwałym pobytem na detencji szpitalnej. Uczestniczka A. T. cierpi na chorobę psychiczną w rozumieniu psychozy - uporczywe zaburzenia urojeniowe. Biegły stwierdził, że stosowane wcześniejsze leczenie przynosiło poprawę stanu psychicznego uczestniczki. Od czasu tych

badan stan zdrowia uczestniczki wyraźnie się pogorszył, co wynika z aktualnego badania, a jest skutkiem zaprzestania przyjmowania leków antypsychotycznych przez uczestniczkę. Stan taki nieleczony grozi dalszym pogorszeniem zdrowia psychicznego uczestniczki.

Sąd odwoławczy uzasadnił też twierdzenie, że uczestniczka jest niezdolna do zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych i uzasadnione jest przewidywanie, że leczenie w szpitalu psychiatrycznym przyniesie poprawę oraz, że nieprzyjęcie uczestniczki do szpitala spowoduje znaczne pogorszenie stanu jej zdrowia psychicznego, które będzie polegało na nasileniu obecnych objawów psychotycznych tj. urojeń i włączaniu nowych osób w krąg urojonych prześladowców, obronie przed nimi w sposób odbiegający od elementarnych zasad funkcjonowania społecznego oraz w sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub zdrowiu otoczenia, pojawieniu się zachowań zagrażających bezpośrednio życiu lub zdrowiu innych osób.

Ponadto odnosząc się do lakonicznie uzasadnionej przesłanki z rat. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. podkreślenia wymaga, że na etapie postępowania, jakim jest tzw. „przedsąd”, nie jest dopuszczalna ocena podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.), lecz Sąd Najwyższy jest zobligowany i uprawniony wyłącznie do zbadania, czy wystąpiły przyczyny kasacyjne, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Analiza motywów zaskarżonego wyroku może być zatem dokonana jedynie pod kątem tego, czy uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawiera argumenty, które przekonują o oczywistej zasadności skargi. By teza skarżącego o wystąpieniu podanej przyczyny kasacyjnej była zasadna, musiałaby opierać się na wykazaniu oczywistej błędności lub wadliwości orzeczenia Sądu drugiej instancji, zakwestionowanego w skardze kasacyjnej, wskazującej na dopuszczenie się przez ten Sąd określonych uchybień.

Warto też dodać, że przepis art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie odwołuje się do oczywistego naruszenia prawa, ale do oczywistej zasadności skargi, co oznacza, że oczywista zasadność skargi może wynikać z oczywistego i kwalifikowanego naruszenia przepisu prawa, pod warunkiem jednakże, że skarżący wykaże, iż uchybienie to zadecydowało o wyniku sprawy (postanowienie SN z 9 grudnia 2011

r., II PK 214/11; tak też SN w postanowieniu z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, postanowienie Sądu Najwyższego z 4 marca 2024 r., I CSK 6760/22).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie powołano bowiem argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa, w sposób zauważalny bez wgłębiania się w tekst przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2002 r., II UK 163/02) oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w sądzie drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe.

Wywody skarżącej nie świadczą o tak rozumianej oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Stanowią one *de facto* wyraz niezadowolenia z wydanego w sprawie rozstrzygnięcia.

Poza tym skarżąca potraktowała zamiennie powołane przesłanki przedsądu, do czego nie ma podstaw. W orzecznictwie podkreśla się, że występowanie istotnego zagadnienia prawnego i powoływanie się na jednoczesną oczywistość zasadności skargi wyklucza się wzajemnie, co uszło uwagi skarżącego. Nie można z przesłanką określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. równocześnie podnosić, że w ramach naruszenia tych samych przepisów w sprawie pojawiło się istotne zagadnienie prawne. Jest to błąd logiczny, bowiem gdy wchodzi w rachubę zagadnienie prawne, skarga kasacyjna nie może być oczywiście uzasadniona (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 20 marca 2014 r., I CSK 343/13, z 14 stycznia 2016 r., IV CSK 475/15, z 1 grudnia 2016 r., I CSK 199/16, z 25 stycznia 2024 r., I CSK 6503/22).

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu rozstrzygnięto stosownie do art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (t.j.: Dz.U. z 2024 r., poz. 1564)

M.L.

[SOP]

[a.t]